

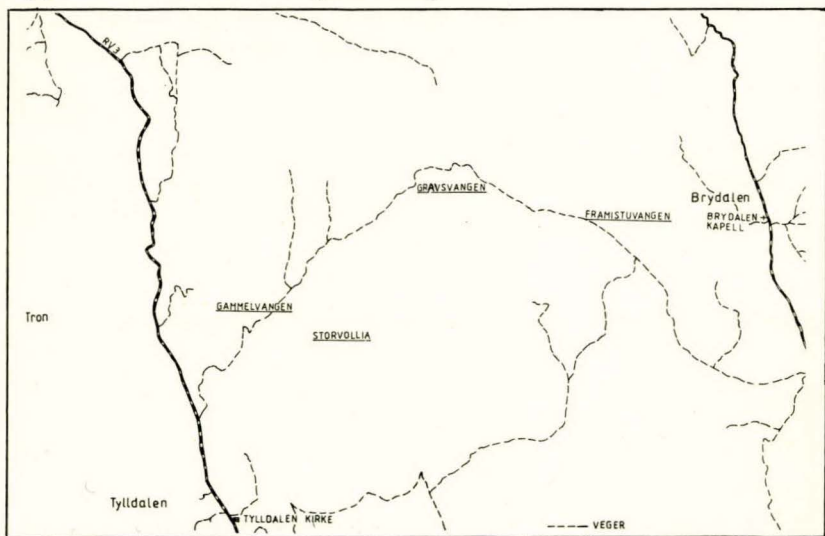
Nye gropforekomster

Av Ellen Fjeld

Denne artikkelen er ment å være en kort rapport om nye skålgropforekomster i Tylldalen, registrert siden min forrige artikkel i årboka for 1981.

I alt dreier det seg om 11 forskjellige forekomster, fordelt på 4 seterområder.

Lik de tidligere gropene, befinner også de fleste av de nye seg på jordfaste steiner, som markerer seg i terrenget ved sin størrelse og form. Et flertall av steinene er hellelignende eller har en jevn, flat overflate. Men vi finner groper også på mer uregelmessige og uanselige steiner. Man må derfor være svært oppmerksom under registreringer.

Kart over seterområder med gropforekomster i Tylldalen.

Alle forekomstene ligger i seterstrøk, dvs. i områder hvor det fremdeles ligger setre eller hvor det finnes spor av eldre vanger, som ved Framistuvangen.

De seterområdene som har brakt nye forekomster, er Storvolla, Gammalvangen, Framistuvangen og Gravsvangen. Vangene ligger fra ca. 750 til 900 m.o.h., og alle ligger innenfor skillet mellom den fruktbare Rørosskiferen, og den mer næringsfattige sparagmitten lenger sør i bygda.

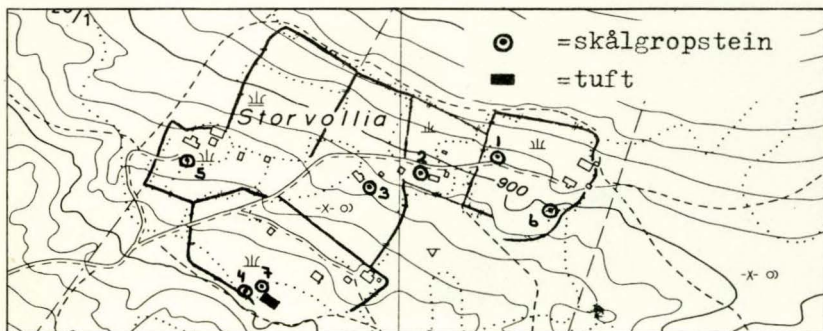
For å begynne med Storvolla, som jeg skrev om i min forrige artikkel, kom jeg selv over 2 nye skålgropsteiner der, sommeren 1981 og 1982.

Den første steinen, nr. 6 på kartet, er en jordfast blokk, som måler ca. 1,80 × 1,37 m. Tykkelsen er ca. 35 cm. På den nærmeste plane overflaten er det 2 groper med diameter 6,5 og 4,5 cm., og største dybde 1,3 cm.

Den andre steinen, nr. 7, ble funnet under en pause under utgravningen av tuften (se følgende artikkel). 11,85 m. NNV for denne, inne i et tett einerkratt, som nå er fjernet, lå en jordfast stein med en noe uregelmessig, toppet overflate. Dens mål var ca. 2,10 × 1,45 m., og høyden 95 cm. Etter å ha fjernet moselaget på en naturlig «hylle» på steinen, åpenbarte det seg en flott skålgrop med diamanter 8 cm., og dybde 1,5 cm.

Det første skålgropfunn utenfor Storvolla, ble gjort sommeren 1981 på Gammelvangen av Magne Løvstad, Espa.

På en usedvanlig flat og fin, hellelignende, jordfast stein, ca.

Kart over Storvolla.

Til h. tuften, til v. stor lys flyttblokk med en enkel grop, svarende til gropstein nr. 7 i Storvollia.

Gropstein med gropen markert med hvit maling på en liten avsats på siden av steinen.

1,60 × 1,30., er det her hugget inn 5 skålgroper med diameter fra 6,5 til 8 cm. og største dybde 1,2.

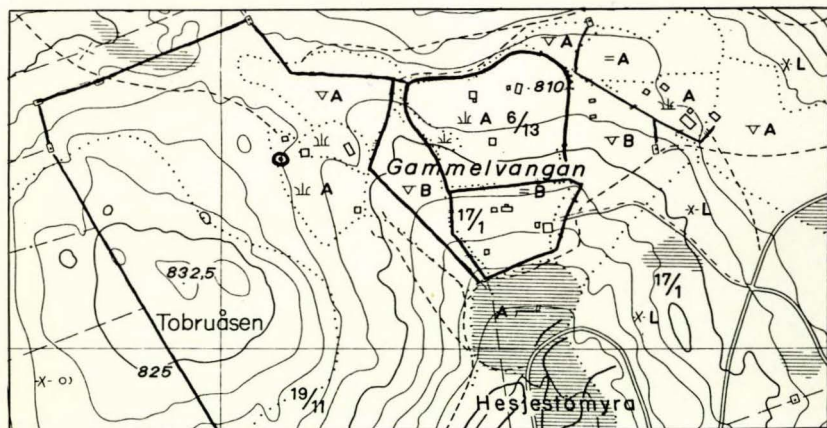
Høsten 1981 ble jeg kontaktet av formannen i Tyllaldalen Bygdetun, Arne Kr. Horten. Han kunne fortelle at han hadde fått opplysninger om 2 skålgropsteiner på Framistuvangen, og under en befaring dit sammen med skolestyrer Sivertsvoll, hadde de funnet enda 3 steiner. Jeg dro sporenstreks til Tyllaldalen, og kunne bare bekrefte funnet da jeg kom dit opp.

Sommeren 1982 ble skålgropsteinene på Framistuvangen behørig registrert for Universitetets Oldsaksamling av professor Sverre Marstrander og undertegnede, med verdifull assistanse av bl.a. Toralv Søgård i Tyllaldalen Bygdetun.

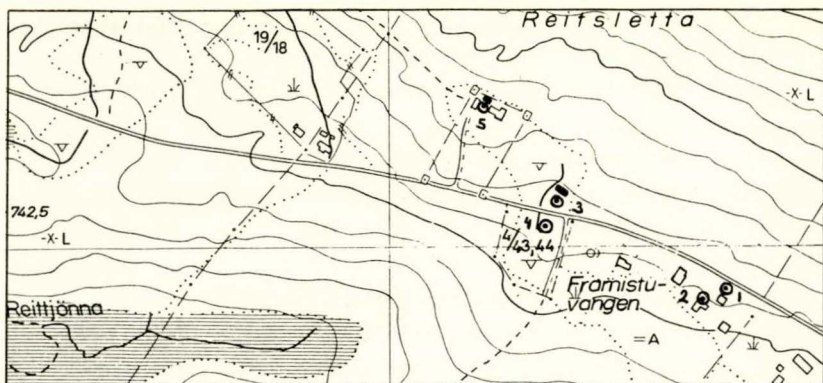
Gropforekomst nr. 1 på kartet er en mindre blokk, hvis overside danner en jevn flate ca. 73 × 74 cm. Høyden på steinen er ca. 36 cm. På flaten er hugget inn 6 tydelige groper med diameter fra 4 til 8 cm, største dybde 1,2 cm.

Nr. 2 er en svær, flat blokk med omtrent tresidet overflate ca. 2,6 × 1,6 m. Tykkelsen på steinen er 70 cm. På den nesten plane overflaten er hugget inn 21 sikre groper med diameter fra 4,5 til 8 cm. De fleste er nokså grunne, noen få dypere, opp til 2,8 cm.

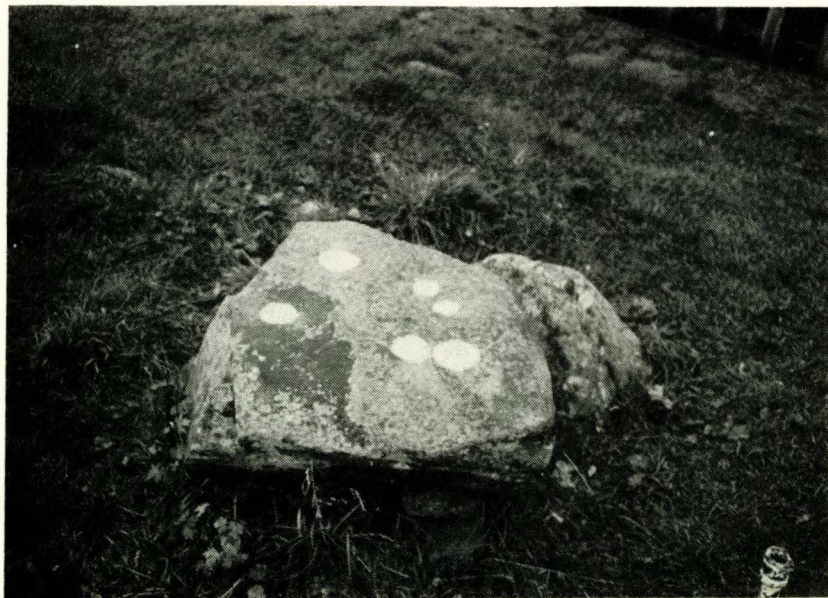
Nr. 3 er en jordfast stein, med uregelmessig overflate, ca.

Kart over Gammelvången.

Kart over Framistuvangen.

Skålgropstein nr. 1 på Framistuvangen.

1,50 × 1,70 m. Ved fjerning av moselag ble det funnet 4 groper fra 5 til 7 cm i diameter, en enkelt grop er 2 cm dyp.

Nr. 4 er en svær, jordfast blokk. Overflaten er nærmest plan, og måler ca. 2,40 × 1,75 m. Her finnes 2 groper, 5 og 8 cm i diameter, den største er 1 cm dyp.

Nr. 5 er en stor jordfast stein. På den plane overflaten, ca. 2,40 × 1,80 m, finnes en enkelt, sikker grop, 6,5 cm i diameter, 1,6 cm dyp.

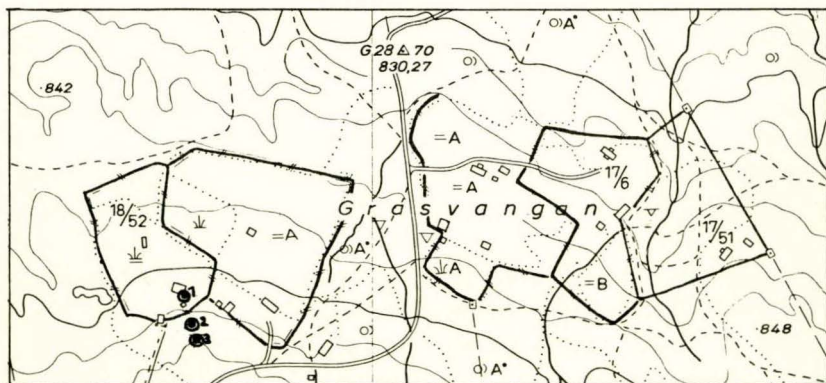
Gropforekomstene nr. 3,4 og 5 ligger utenfor nåværende setervang, men i et område hvor det er tydelige spor etter eldre vanger. Sammen med skålgropsteinene registrerte vi spor etter 2 tufter.

Ca. 6 m ovenfor gropstein nr. 3 ligger en tuft som er nesten helt overgrodd, bare enkelte av veggsteinene er synlige. Tuften er ca. 8 m lang og ca. 4,30 m bred.

Dessuten sees spor etter en liten tuft av lignende karakter like ved gropstein nr. 5. Tuftens lengde er ca. 4,70 m, bredden ca. 3,70 m.

Men ikke nok med dette. Nok et seterområde ga funn under våre registreringer sommeren 1982, nemlig Gravsvangan, med 3 registrerte skålgropforekomster.

Gropstein nr. 1 på kartet er en jordfast stein med en noe uregelmessig overflate, ca. 1,80 × 1,15 m. Steinens største

Kart over Gravsvangan.

høyde er ca. 25 cm. Her er det hugget inn én skålgrop med diameter 8,5 cm og dybde 1,6 cm.

Nr. 2 er en jordfast stein eller bergeskjær, som ligger på snei med den ene kanten opp, ca. $2,55 \times 1,50$ m. Største høyde er ca. 93 cm. På toppen, like ved kanten, ligger det én skålgrop med diameter 8,5 cm og dybde 3,5 cm.

Nr. 3 er en stor blokk med en utjevnet, men noe uregelmessig overflate, ca. $2,65 \times 2,30$ m. Største tykkelse er 95 cm. Vi noterte oss én sikker skålgrop med diameter 7,5 cm, og dybde 1,9 cm, sammen med 5 usikre. Årsaken til den høye usikkerhetsprosenten skyldes delvis forvittringer i steinen, men også en viss undring over enkelte av gropenes form, med dypere og mer rettveggete høydesider enn vanlig, men med U-formet bunn. Kan det tenkes at dette er spor etter yngre grophugging, fra en tid da man kanskje hadde skiftet ut knakkesteinen med et redskap av metall?

Når dette skrives er det registrert 16 forskjellige gropforekomster, fordelt på 4 seterområder i Tyllaldalen. For etter hvert å kunne danne oss et bilde av skålgropstradisjonen og dens vesen, trengs det imidlertid omfattende registreringer i området. Det ville forbause meg meget om vi ikke også i andre deler av Nord-Østerdalen vil finne tilsvarende groper.